YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

23 päivänä lokakuuta 1997 *

Asiassa C-189/95,

jonka Landskrona tingsrätt (Ruotsi) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa, jossa vastaajana on

Harry Franzén,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 30 ja 37 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. Gulmann, H. Ragnemalm ja M. Wathelet sekä tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), G. Hirsch, P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Harry Franzén, edustajinaan asianajajat Per Löfqvist, Lennart Lindström ja Carl Michael von Quitzow, Tukholma,

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön ulkomaankauppaosaston rättschef Lotty Nordling,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins ja saman osaston ulkoasiainsihteeri Jean-Marc Belorgey,

— Suomen hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston lainsäädäntöneuvos Esa Paasivirta,

— Norjan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön advokat Didrik Tønseth,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään johtava oikeudellinen neuvonantaja Richard Wainwright ja oikeudellisessa yksikössä toimiva kansallinen virkamies Jean-Francis Pasquier,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Harry Franzénin, edustajinaan Per Löfqvist, Lennart Lindström ja Carl Michael von Quitzow, Ruotsin hallituksen, asiamiehinään Lotty Nordling ja

ulkoasiainministeriön ulkomaankauppaosaston departementsråd Erik Brattgård, Suomen hallituksen, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö, suurlähettiläs Holger Rotkirch, Esa Paasivirta ja ulkoasiainministeriön lainsäädäntöneuvos Tuula Pynnä, Norjan hallituksen, asiamiehenään Didrik Tønseth, ja komission, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Knut Simonsson, avustajanaan Jean-Francis Pasquier, 19.11.1996 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Landskrona tingsrätt on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 14.6.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 16.6.1995, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 30 ja 37 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty rikosasiassa, jossa vastaajana on Harry Franzén, jonka on väitetty rikkoneen 16.12.1994 annettua Ruotsin alkoholilakia (alkohollag 1994:1738; jäljempänä alkoholilaki).

Alkoholilaki

3 Alkoholilaissa, joka on tullut voimaan 1.1.1995, säännellään alkoholijuomien valmistusta ja myyntiä Ruotsissa. Lailla on tarkoitus rajoittaa näiden juomien ja

erityisesti väkevien alkoholijuomien kulutusta, jotta voitaisiin vähentää näiden juomien kulutuksesta ihmisille aiheutuvia terveyshaittoja.

4 Tässä laissa alkoholijuomilla tarkoitetaan juomia, jotka sisältävät enemmän kuin 2,25 tilavuusprosenttia alkoholia. Alkoholijuomia ovat viini (juoma, joka on valmistettu käymisteitse viinirypäleistä tai muista hedelmistä tai marjoista ja jonka alkoholipitoisuus on enintään 22 tilavuusprosenttia), olut (käymisen avulla valmistettu juoma, jonka alkoholipitoisuus on yli 2,25 ja enintään 3,5 tilavuusprosenttia), vahva olut (käymisen avulla valmistettu juoma, jonka alkoholipitoisuus on yli 3,5 tilavuusprosenttia) ja spritdrycker-juomat (muut alkoholijuomat kuin viini, olut ja vahva olut; jäljempänä väkevät alkoholijuomat).

5 Alkoholilain mukaan alkoholijuomia saa valmistaa vain valmistusluvan haltija ja väkeviä alkoholijuomia, viiniä ja vahvaa olutta saa myydä tukkukaupassa ainoastaan tukkumyyntiluvan haltija. Laissa sallitaan kuitenkin se, että valmistusluvan haltijat harjoittavat valmistamiensa tuotteiden tukkumyyntiä.

6 Lisäksi lain mukaan viiniä, vahvaa olutta ja väkeviä alkoholijuomia saa tuoda maahan ainoastaan valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltija.

7 Alkoholinspektion (alkoholivirasto) myöntää luvan hakemuksesta, johon on liitettävä ne asiakirjat, jotka määritellään Alkoholinspektionin ohjeissa. Näiden ohjeiden mukaan ulkomaalaisten hakijoiden osalta on otettava huomioon ne asiakirjat, joita niiden voidaan kohtuudella olettaa saavan oman jäsenvaltionsa viranomaisilta.

8 Hakijan on maksettava hakemuksen käsittelystä kiinteämääräinen maksu, jonka suuruus oli kyseessä olevana aikana 25 000 Ruotsin kruunua (SEK). Franzénin mukaan tätä maksua ei palauteta, jos lupahakemusta ei hyväksytä, eikä tätä Franzénin väitettä ole kiistetty.

9 Alkoholinspektionin on tutkittava hakemus objektiivisesti ja syrjimättä ketään ja otettava harkinnassa huomioon hakijan henkilökohtainen ja taloudellinen tilanne sekä kaikki muut lupaharkinnan kannalta merkitykselliset seikat, kuten hakijan ammatilliset tiedot erityisesti alkoholikauppaa koskevista Ruotsin oikeussäännöistä ja hakijan edellytykset noudattaa valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta yleisestä järjestelmästä sekä näiden tuotteiden hallussapidosta, liikkumisesta ja valvonnasta 25 päivänä helmikuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/12/ETY (EYVL L 76, s. 1) säännöksiä. Sen on myös tutkittava hakijan lainkuuliaisuus ja hakijan kyky täyttää velvoitteensa valtiota kohtaan, minkä vuoksi on tutkittava hakijan talouden vakaus ja se, onko hakija mahdollisesti tuomittu jostakin rikoksesta.

10 Hakijan on osoitettava, että sillä on riittävästi varastointikapasiteettia kyseessä olevan toiminnan harjoittamiseen. Alkoholinspektion tutkii varastointikapasiteetin tapauskohtaisesti ja ottaa tällöin huomioon hakijan toiminnan muodon ja sisällön. Varastointikapasiteettia ei kuitenkaan vaadita sellaisilta hakijoilta, jotka toimittavat juomat suoraan ostajille Ruotsissa.

11 Hakijan on myös asetettava vakuus, joka voidaan antaa muun muassa pankkitakauksen muodossa ja joka kattaa ne valmisteverot, jotka voidaan vaatia hakijalta edellä mainitun direktiivin 92/12/ETY mukaisesti sen vuoksi, että hakija on varastonpitäjä tai tavaran vastaanottaja.

12 Luvan haltijan on myös maksettava vuosittain toiminnan valvomisesta maksu, jonka suuruuden valtio määrittää. Kysymyksessä olleena aikana perusmaksun suuruus oli 10 000—323 750 SEK juomatyypistä ja valmistetuista tai myydyistä määristä riippuen.

13 Ruotsin hallitus on täsmentänyt yhteisöjen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa, että alkoholilaissa ei vaadita sitä, että hakijan kotipaikka olisi Ruotsissa, mikä ilmenee myös 5.10.1995 tehdystä päätöksestä. Ruotsin hallitus on vahvistanut tämän seikan suullisessa käsittelyssä.

14 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen mukaan 7.10.1996 mennessä oli myönnetty yhteensä 223 valmistus- ja tukkumyyntilupaa.

15 Viinin, vahvan oluen ja väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti on alkoholilaissa uskottu tätä varten erityisesti perustetulle valtionyhtiölle. Tämä yhtiö on Systembolaget Aktiebolag (jäljempänä Systembolaget), joka on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö.

16 Tämän yhtiön toimintaa, hallintoa ja valvontaa säännellään valtion ja tämän yhtiön välisellä sopimuksella.

17 Alkoholilain mukaan viiniä, vahvaa olutta ja väkeviä alkoholijuomia saa anniskella vain anniskeluluvan haltija.

18 Valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltija saa myydä alkoholijuomia ainoastaan kyseiselle valtion vähittäismyyntiyhtiölle, muille valmistus- tai tukkumyyntiluvan

haltijoille tai anniskeluluvan haltijoille. Valtion vähittäismyyntiyhtiö saa itse hakea tukkumyyntilupaa alkoholijuomien myymiseksi anniskeluluvan haltijoille.

19 Alkoholijuomien myyminen tahallaan tai tuottamuksellisesti ilman lupaa on rangaistava teko.

20 Alkoholijuomien markkinointia koskevista tietyistä säännöksistä annetussa laissa (lag med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker 1978:763) ei kielletä yleisesti alkoholijuomien mainontaa, vaan ainoastaan sellainen mainonta, jolla rohkaistaan nauttimaan alkoholijuomia, kuten tunkeileva tai päällekäyvä markkinointi tai kotimyynti, ja alkoholituotteiden mainonta radiossa, televisiossa, sanomalehdissä ja aikakauslehdissä. Alkoholijuomien mainonta on kuitenkin sallittua myyntipaikoissa — erityisesti Systembolagetin myymälöissä — saatavilla olevissa julkaisuissa ja niissä kulkuneuvoissa, joita varten on saatu anniskelulupa. Laissa ei myöskään kielletä alkoholijuomien mainitsemista lehtikirjoituksissa eli esimerkiksi päivälehtien tai aikakauslehtien artikkeleissa, jotka koskevat viinejä tai muita alkoholijuomia.

Systembolagetin toimintaa koskevat säännökset

21 Systembolagetin ja Ruotsin valtion välisessä sopimuksessa, joka tuli voimaan 1.1.1995, määrätään muun muassa, että tämän yhtiön on

— harjoitettava toimintaansa siten, että alkoholin kulutuksesta aiheutuvat yhteiskunnalliset, sosiaaliset ja terveydelliset haitat ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennalta;

— valittava myytävät tuotteet niiden laadun, niistä aiheutuvien terveyshaittojen, asiakkaiden kysynnän ja muiden liiketaloudellisten ja eettisten seikkojen arvioinnin perusteella;

— ilmoitettava tavarantoimittajalle kirjallisesti ne syyt, joiden vuoksi se ei hyväksy tiettyä tuotetta myyntivalikoimiinsa tai poistaa sen niistä, ja ilmoitettava tavarantoimittajalle oikeudesta valittaa tällaisesta päätöksestä;

— juomien markkinoinnin ja niistä tiedottamisen on oltava puolueetonta ja tasapuolista siten, ettei juomien alkuperällä ole tältä osin merkitystä;

— pyrittävä tekemään kuluttajille tutuiksi myyntivalikoimiensa uudet juomat samalla kuitenkin noudattaen alkoholilaissa säädettyjä rajoituksia;

— käytettävä voittomarginaalinsa vahvistamisessa objektiivisia perusteita, joita sovelletaan samalla tavalla juomien alkuperästä riippumatta;

— harjoitettava toimintaansa järkevästi, palveltava asiakkaitaan hyvin ja määriteltävä hintansa sellaisiksi, että yhtiön tuloilla katetaan sen menot ja että valtio saa kohtuullisen tuoton sijoittamalleen pääomalle, mutta vältettävä sitä, että tuotteet kallistuvat tarpeettomasti;

— tehtävä päätökset myyntipaikkojen avaamisesta tai sulkemisesta ottaen huomioon tätä koskevat liiketaloudelliset, palvelujen tarjontaan liittyvät ja alkoholipoliittiset seikat; samalla sen on kuitenkin varmistettava, että jokaiseen kuntaan avataan myyntipaikka, jos kyseinen kunta tätä ehdottaa, ja että myyntipaikkaa vailla oleviin kuntiin toimitetaan tilauksesta juomia siten, että Systembolaget vastaa juomien toimittamisesta aiheutuvista kustannuksista;

— päätettävä myyntipaikkojensa aukioloajoista Ruotsin valtiopäivien antamien ohjeiden mukaisesti.

22 Esitettyihin asiakirjoihin sisältyvien tietojen mukaan Systembolagetilla on 384 myymälää, joita on kaikkialla Ruotsin alueella. Lisäksi Systembolagetin myymiä tuotteita voidaan tilata ja toimittaa maaseudulla noin 550 toimituspaikkaan (elintarvikekaupat, lehti- ja tupakkakioskit, huoltoasemat jne.), ja tuotteita voi myös tilata 56 linja-autolinjan ja 45 maaseutupostilinjan kautta.

23 Systembolagetin sisäisten säännösten mukaan myynnissä olevat tuotteet (2 454 tuotenimikettä lokakuussa 1995) jaetaan eri valikoimiin. Niin sanottu perusvalikoima koostuu alimman hintaluokan ja keskihintaluokan juomista, joita on saatavilla ympäri vuoden kaikissa myyntipaikoissa (1 288 tuotenimikettä lokakuussa 1995). Niin sanottuun väliaikaisvalikoimaan kuuluvat juomat, joita on saatavilla vain rajoitetusti esimerkiksi osan vuotta, kuten vuosikertaviinit ja kausituotteet (930 tuotenimikettä lokakuussa 1995). Niin sanottuun koevalikoimaan kuuluvat juomat, joita myydään tietyissä myymälöissä koeluonteisesti, ennen kuin ne mahdollisesti otetaan perusvalikoimaan (236 tuotenimikettä lokakuussa 1995). Niin sanottuun tilausvalikoimaan kuuluvat tuotteet, joita Systembolaget ei pidä varastossa mutta joita voidaan tilata. Lisäksi Systembolaget tuo juomia maahan asiakkaan pyynnöstä ja tämän kustannuksella (niin sanottu yksityistuonti).

24 Tiedot ensimmäisen kolmen valikoiman tuotteista sisältyvät useamman kerran vuodessa julkaistavaan Systembolagetin yleishinnastoon, jota saa Systembolagetin myymälöistä ja toimituspaikoista ja jota voidaan tilata. Tiedot tilausvalikoiman tuotteista sisältyvät erityishinnastoon, jota saa pyynnöstä myymälöistä. Kaikki valikoimiin tulleet uudet tuotteet esitellään Systembolagetin kuukausittain ilmestyvässä lehdessä, jota saa Systembolagetin myymälöistä ja toimituspaikoista ja joka lähetetään lehden tilaajille ja ravintoloille, ja uusia tuotteita esittelevät myös lehtimiehet ja televisiotoimittajat, jotka ovat erikoistuneet viinien ja muiden alkoholijuomien arviointiin. Lisäksi tuotteita esitellään monopoliyhtiön myymälöiden esittelyvitriineissä.

25 Systembolaget laatii vuoden ajanjaksoa koskevan ostosuunnitelman, jota tarkistetaan joka kolmas kuukausi. Yhtiö pyytää tukkumyynti- tai valmistusluvan haltijoita tekemään tarjouksia. Systembolagetin sisäänostajat käsittelevät alustavasti kaikki tehdyt tarjoukset ja valitsevat näistä tietyt käyttäen taloudellisia ja kaupallisia perusteita, kuten tuotteen hinnan kilpailukykyisyyttä ja aikaisempia kokemuksia tuotetyypistä, minkä jälkeen tuotteet arvioidaan "sokkotestissä". Valitut tuotteet otetaan perusvalikoimaan tai väliaikaisvalikoimaan. Valitsematta jätetyt tuotteet voidaan ottaa tavarantoimittajan pyynnöstä koevalikoimaan, sen jälkeen kun kuluttajaryhmä on ensin arvioinut tuotteet uudessa makutestissä. Juomia ei yleensä pidetä perusvalikoimassa, jollei niiden myynnissä saavuteta tiettyjä ennalta määriteltyjä määriä ja markkinaosuuksia.

26 Esitetyistä asiakirjoista ilmenee, että Systembolaget myi vuoden 1995 tammi- ja syyskuun välisenä aikana 185,2 miljoonaa litraa alkoholijuomia (joista 45,2 % oli ruotsalaisia juomia ja 41,8 % muista jäsenvaltioista tuotuja juomia) ja vuoden 1996 tammi- ja syyskuun välisenä aikana 176,9 miljoonaa litraa alkoholijuomia (45,1 % ruotsalaisia juomia ja 40,6 % muista jäsenvaltioista tuotuja juomia). Vuoden 1996 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana Systembolagetille tehtiin 12 576 tarjousta, joista 10 711 tehtiin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista (227 Ruotsista ja 10 484 muista jäsenvaltioista), ja Systembolaget tutki näistä 7 417 tarjousta, joista 6 325 oli Euroopan yhteisöstä tulleita tarjouksia (149 Ruotsista ja 6 176 muista jäsenvaltioista), ja hyväksyi 908, joista 704 oli Euroopan yhteisöstä tulleita tarjouksia (85 Ruotsista ja 619 muista jäsenvaltioista).

Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

27 Franzénia vastaan on nostettu syyte Landskrona tingsrättissä muun muassa siitä, että hän oli myynyt 1.1.1995 tahallaan ja ilman lupaa viiniä, jonka hän oli ostanut Systembolagetista tai tuonut Tanskasta.

28 Franzén väitti kyseisessä tuomioistuimessa, että hän ei ole syyllistynyt mihinkään rikokseen, koska alkoholilaki on ristiriidassa perustamissopimuksen 30 ja 37 artiklan kanssa.

29 Landskrona tingsrätt ei ollut varma tämän väitteen paikkansapitävyydestä, minkä vuoksi se lykkäsi asian käsittelyä ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. Onko Systembolagetin kaltainen lakisääteinen monopoli yhteensopiva Rooman sopimuksen 30 artiklan kanssa?

2. Onko Systembolagetin kaltainen lakisääteinen monopoli Rooman sopimuksen 37 artiklan vastainen, ja jos on, onko monopolin päätyttävä vai onko sen mukauttaminen mahdollista?

3. Jos Systembolagetin kaltaisen monopolin katsotaan olevan 37 artiklan vastainen, onko mukauttamiselle olemassa jokin siirtymäkausi vai olisiko kyseinen yhtiö tullut purkaa tai sen mukauttamisen tullut tapahtua 1.1.1995 mennessä?"

Ensimmäiset kaksi kysymystä

30 Ensimmäisellä kahdella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, ovatko ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kaltaiset kansalliset oikeussäännöt, jotka koskevat kansallisen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin rakennetta, ristiriidassa perustamissopimuksen 30 ja 37 artiklan kanssa.

31 Vaikka nämä kysymykset johtavat yhteisöjen tuomioistuimen tutkimaan oikeussääntöjä, joilla säännellään sitä monopolia, josta on kysymys kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa, ne eivät kuitenkaan koske sitä, onko monopolin toiminnasta vastaavien viranomaisten toiminta ollut konkreettisissa yksittäistapauksissa muiden jäsenvaltioiden tavarantoimittajia syrjivää.

32 Franzén väittää, että tämän tyyppiset oikeussäännöt ovat ristiriidassa perustamissopimuksen 30 ja 37 artiklan kanssa. Hänen mukaansa sen kaltaisella vähittäismyyntimonopolijärjestelmällä, joka on tällä hetkellä voimassa Ruotsissa, rajoitetaan usealla tavalla alkoholijuomien tuontia Ruotsiin, ja tällainen järjestelmä mahdollistaa sen, että Systembolaget voi suosia kansallisten tuotteiden markkinointia. Hän väittää, että muissa jäsenvaltioissa valmistettuja juomia voidaan pitää kaupan Ruotsissa ainoastaan sillä edellytyksellä, että valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltija tuo juomat maahan ja että Systembolaget valitsee juomat valikoimiinsa, jolloin valinta tapahtuu rajoittavia ja mielivaltaisia arviointiperusteita soveltaen. Lisäksi juomia voidaan myydä vain suppean myyntiverkoston kautta, eikä niiden myyntiä voida millään tavalla edistää Systembolagetin suorittaman myynninedistämisen lisäksi. Franzén väittää myös, että monopolia sääntelevää lainsäädäntöä ei ole pidettävä lainsäädäntönä, jolla rajoitetaan tai kielletään tiettyjä myyntijärjestelyjä yhdistetyissä asioissa C-267/91 ja C-268/91, Keck ja Mithouard, 24.11.1993 annetussa tuomiossa (Kok. 1993, s. I-6097) ja asiassa C-391/92, komissio vastaan Kreikka, 29.6.1995 annetussa tuomiossa (Kok. 1995, s. I-1621) tarkoitetulla tavalla; näin on Franzénin mukaan varsinkin siksi, että tämä lainsäädäntö koskee sellaisen yrityksen toimintaa, joka ei joudu kilpailemaan toisten yritysten kanssa, eikä yritystoimintaa kilpailuympäristössä.

33 Ranskan, Suomen, Ruotsin ja Norjan hallitukset sekä komissio ovat esittäneet, että ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kaltaiset kansalliset oikeussäännöt eivät ole ristiriidassa perustamissopimuksen 30 artiklan eivätkä 37 artiklan kanssa. Ne väittävät, että 37 artiklassa ei vaadita vähittäismyyntimonopolien purkamista vaan pelkästään niiden mukauttamista siten, että monopolia koskevilla säännöksillä ei syrjitä tuotteita niiden alkuperän perusteella tai yrityksiä niiden kansallisuuden perusteella. Niiden mukaan kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä oleva monopoli täyttää nämä edellytykset. Monopolia koskevilla

oikeussäännöillä ei myöskään rajoiteta suoraan tai välillisesti yhteisön sisäistä kauppaa. Näillä oikeussäännöillä rajoitetaan tai kielletään tiettyjä myyntijärjestelyjä, ja niillä on sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että maahantuotujen tuotteiden markkinointiin.

34 Kuten ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee, kansallisen tuomioistuimen kysymykset eivät koske pelkästään niitä kansallisia oikeussääntöjä, joilla säännellään monopolin olemassaoloa ja toimintaa, vaan yleisemmin myös oikeussääntöjä, joilla ei säännellä monopolin toimintaa mutta joilla tästä huolimatta on välitön vaikutus tähän toimintaan, mistä esimerkkinä ovat valmistus- ja tukkumyyntilupia koskevat oikeussäännöt.

35 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan monopolin olemassaoloa ja toimintaa koskevia oikeussääntöjä on tutkittava perustamissopimuksen 37 artiklan määräysten perusteella, joita sovelletaan erityismääräyksinä kaupallisten valtion monopolien yksinoikeuksien käyttämiseen (asia 91/75, Miritz, tuomio 17.2.1976, Kok. 1976, s. 217, 5 kohta; asia 120/78, Rewe-Zentral, ns. Cassis de Dijon, tuomio 20.2.1979, Kok. 1979, s. 649, 7 kohta ja asia 91/78, Hansen, tuomio 13.3.1979, Kok. 1979, s. 935, 9 ja 10 kohta).

36 Sitä vastoin niitä vaikutuksia yhteisön sisäiseen kauppaan, joita on sellaisilla muilla kansallisen lainsäädännön oikeussäännöillä, joilla ei sinänsä säännellä monopolin toimintaa mutta joilla on vaikutuksia tähän, on tutkittava perustamissopimuksen 30 artiklan perusteella (ks. vastaavasti em. asia Miritz, tuomion 5 kohta, em. asia Cassis de Dijon, tuomion 7 kohta ja asia 86/78, Peureux, tuomio 13.3.1979, Kok. 1979, s. 897, 35 kohta).

Monopolin olemassaoloa ja toimintaa koskevat oikeussäännöt

37 Sekä 37 artiklan sanamuodosta että sen asemasta perustamissopimuksen järjestelmässä ilmenee, että tällä artiklalla pyritään varmistamaan tavaroiden vapaan liikkuvuuden perusperiaatteen noudattaminen koko yhteismarkkinoilla, erityisesti poistamalla jäsenvaltioiden välisen kaupan määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, ja että tällä artiklalla pyritään tällä tavalla säilyttämään normaalit kilpailun edellytykset jäsenvaltioiden talouksien välillä silloin, kun tietty tuote kuuluu jossakin jäsenvaltiossa kaupalliselle valtion monopolille (asia 59/75, Manghera ym., tuomio 3.2.1976, Kok. 1976, s. 91, 9 kohta; em. asia Hansen, tuomion 8 kohta; asia 78/82, komissio v. Italia, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1955, 11 kohta; asia C-347/88, komissio v. Kreikka, tuomio 13.12.1990, Kok. 1990, s. I-4747, 42 kohta ja asia C-387/93, Banchero, ns. Banchero II, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4663, 27 kohta).

38 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin todennut useasti, että perustamissopimuksen 37 artiklassa ei vaadita kaikkien kaupallisten valtion monopolien lakkauttamista, vaan niiden mukauttamista siten, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia (em. asia Manghera, tuomion 5 kohta, em. asia Hansen, tuomion 8 kohta, em. asia komissio v. Italia, tuomion 11 kohta ja em. asia Banchero II, tuomion 27 kohta).

39 Perustamissopimuksen 37 artiklalla on tarkoitus sovittaa yhteen jäsenvaltioiden mahdollisuus pitää voimassa tietyt kaupalliset monopolit, joita käytetään välineenä pyrittäessä saavuttamaan yleisen edun mukaisia tavoitteita, ja yhteismarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan asettamat vaatimukset. Tällä artiklalla on tarkoitus poistaa tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteet, mutta tarkoituksena ei kuitenkaan ole sellaisten kauppaa rajoittavien vaikutusten poistaminen, jotka liittyvät luonnostaan kyseisten monopolien olemassaoloon.

40 Näin ollen 37 artiklassa edellytetään sitä, että monopolin rakenne ja toiminta järjestetään siten, että jäsenvaltioiden kansalaisten syrjintä tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa suljetaan pois niin, ettei toisista jäsenvaltioista

tuotavien tavaroiden kauppaa kohdella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti huonommin kuin kotimaisten tavaroiden kauppaa ja ettei jäsenvaltioiden talouksien välinen kilpailu vääristy (ks. vastaavasti em. asia komissio v. Italia, tuomion 12 kohta).

41 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole kiistetty sitä, että Systembolagetin kaltaisella kansallisella alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolilla pyritään saavuttamaan yleisen edun mukaisia tavoitteita, koska tarkoituksena on suojella kansanterveyttä alkoholin vahingollisilta vaikutuksilta.

42 Siksi on tutkittava, täyttävätkö tällaisen monopolin rakenne ja toiminta tämän tuomion 39 ja 40 kohdassa mainitut edellytykset.

Monopoliyhtiön käyttämä tuotteiden valintajärjestelmä

43 Franzén on väittänyt, että päätökset siitä, mitä juomia valitaan Systembolagetin valikoimiin ja mitkä tuotteet pidetään niissä, tehdään soveltaen arviointiperusteita, jotka ovat paitsi rajoittavia, myös mielivaltaisia ja sellaisia, ettei päätösten valvonta ole mahdollista.

44 Tältä osin on syytä todeta ensinnäkin, että Ruotsin valtion ja Systembolagetin välisessä sopimuksessa Systembolagetille asetetaan velvollisuus valita myytävät tuotteet siten, että huomioon otettavia seikkoja ovat tuotteiden laatu, niistä aiheutuvat terveyshaitat, asiakkaiden kysyntä ja muut liiketaloudelliset ja eettiset seikat, eikä tuotteiden alkuperällä siten saa olla merkitystä tuotteita valittaessa.

45 Seuraavaksi on tutkittava, ovatko Systembolagetin käyttämät valintaperusteet ja -menetelmät syrjiviä tai luonteeltaan sellaisia, että maahantuodut tuotteet ovat niiden vuoksi kotimaisia tuotteita epäedullisemmassa asemassa.

46 Ensinnäkin yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä tiedoista ilmenee, että ostosuunnitelma, jonka mukaisesti monopoliyhtiö pyytää tekemään tarjouksia juomista, perustuu arvioon tulevasta asiakkaiden kysynnästä. Ostosuunnitelmaa laadittaessa siitä pyydetään myös valmistajien, maahantuojien ja kuluttajien etujärjestöjen kannanottoa.

47 Toiseksi on todettava, että Systembolaget osoittaa tarjouspyyntönsä kaikille valmistus- ja tukkumyyntiluvan haltijoille, ja tarjouspyynnöt koskevat kaikkia juomia samalla tavalla niiden alkuperästä riippumatta.

48 Kolmanneksi Systembolaget valitsee tarjotut juomat pelkästään liiketaloudellisin perustein (tuotteen hinnan kilpailukykyisyys ja aikaisemmat kokemukset tuotetyypistä jne.) tai laadullisin perustein (sokkotesti), eivätkä nämä perusteet ole luonteeltaan sellaisia, että niillä suosittaisiin kotimaisia tuotteita.

49 On totta, että valitut juomat pidetään Systembolagetin perusvalikoimassa ainoastaan, jos niitä saadaan myytyä tietty määrä ja jos ne saavuttavat tietyn markkinaosuuden. Vaikka tästä edellytyksestä voi olla seurauksena se, että pienet valmistajat joutuvat epäedullisempaan asemaan kuin suuret, tämä edellytys ei kuitenkaan sinänsä ole sellainen, että sillä suosittaisiin suoraan tai välillisesti kotimaisia tuotteita. Joka tapauksessa tämä edellytys vaikuttaa perustellulta, kun otetaan huomioon monopoliyhtiön toimintaan luonnostaan liittyvät vaatimukset ja yhtiön vapaus valita kaupalliset menettelytapansa. Tällä edellytyksellä pyritään nimittäin varmistamaan se, että tietyn ajanjakson aikana kaikissa myyntipaikoissa voidaan myydä laajaa valikoimaa erilaisia alkoholijuomia noudattaen samalla niitä rajoituksia, joita yhtiön kannattavuuden vaatimus asettaa. Tämä edellytys ei myöskään koske tuotteita, joita myydään niiden luonteen vuoksi rajallinen määrä, kuten vuosikerta- tai kausijuomia, ja jotka kuuluvat tämän vuoksi Systembolagetin väliaikaisvalikoimaan.

50 Neljänneksi on todettava, että tavarantoimittajilla on myös muita mahdollisuuksia saada tuotteensa monopoliyhtiön valikoimiin. Niillä tavarantoimittajilla, joiden tarjoamia tuotteita Systembolaget ei ole valinnut, on oikeus siihen, että kuluttajaryhmä arvioi uudelleen niiden tuotteiden laadun makutestissä, minkä jälkeen monopoliyhtiö mahdollisesti myy näitä tuotteita koeluonteisesti tietyn ajanjakson ajan. Lisäksi tuotteet, joita Systembolaget ei ole hyväksynyt ja jotka täyttävät Ruotsin valtion ja Systembolagetin välisen sopimuksen 4 kohdassa määritellyt objektiiviset edellytykset, voidaan ottaa tilausvalikoimaan, missä tapauksessa niitä myydään asiakkaiden tilauksesta. Lisäksi Systembolagetin on tuotava kuluttajan pyynnöstä ja kustannuksella maahan mitä tahansa alkoholijuomaa.

51 Viidenneksi on huomattava, että tavarantoimittajilla on oikeus saada tietää niiden monopoliyhtiön päätösten perustelut, jotka koskevat juomien valintaa ja niiden pitämistä perusvalikoimassa, ja että tavarantoimittajat voivat valittaa näistä päätöksistä erityiseen riippumattomaan valituslautakuntaan.

52 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen perusteella Systembolagetin käyttämät valintaperusteet ja -menetelmät eivät vaikuta syrjiviltä tai sellaisilta, että maahantuodut tuotteet ovat niiden vuoksi kotimaisia tuotteita epäedullisemmassa asemassa.

Monopoliyhtiön myyntiverkosto

53 Franzén on väittänyt, että Systembolagetin myyntiverkosto on rajallinen ja että verkostossa ei todellisuudessa tarjota kaikkia valikoimiin kuuluvia juomia, millä rajoitetaan myyntimahdollisuuksia vielä aiemmin mainittua enemmän.

54 On totta, että Systembolagetin kaltaisella monopoliyhtiöllä on vain rajallinen määrä myymälöitä. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä tiedoista ei kuitenkaan

ilmene, että myyntipaikkojen määrää olisi rajoitettu niin paljon, että vaarana olisi se, että kuluttajat eivät voisi hankkia kotimaisia tai maahantuotuja alkoholijuomia.

55 Ensinnäkin Ruotsin valtion ja Systembolagetin välisen sopimuksen mukaan Systembolagetin on tehtävä päätökset myyntipaikkojen avaamisesta tai sulkemisesta ottaen huomioon tähän liittyvät liiketaloudelliset, palvelujen tarjontaan liittyvät ja alkoholipoliittiset seikat ja varmistettava, että jokaiseen kuntaan avataan kunnan ehdotuksesta myyntipaikka ja että juomia joka tapauksessa lähetetään erityistoimituksena kaikkialle maahan.

56 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen mukaan alkoholijuomia voidaan tilata ja toimittaa monopoliyhtiön 384 myymälään ja noin 550 toimituspaikkaan sekä 56 linja-autolinjan ja 45 maaseutupostilinjan kautta. Ruotsin 288 kunnasta 259:ssä on ainakin yksi Systembolagetin myymälä, ja Systembolagetin arvion mukaan vuonna 1998 jokaisessa Ruotsin kunnassa on ainakin yksi sen myymälä.

57 Joka tapauksessa voidaan todeta, että vaikka Systembolagetin myyntiverkoston katsottaisiin olevan puutteellinen, nämä puutteellisuudet eivät haittaa muista jäsenvaltioista tuotujen alkoholijuomien myyntiä enempää kuin ne haittaavat kotimaassa valmistettujen juomien myyntiä (ks. soveltuvin osin perustamissopimuksen 30 artiklan osalta em. asia Banchero II, tuomion 40 kohta).

Alkoholijuomien myynninedistäminen

58 Franzén on väittänyt, että alkoholijuomien myynninedistämisjärjestelmällä suositaan kotimaassa valmistettujen juomien myyntiä. Hän on väittänyt, että ainoa

keino, jolla alkoholijuomien myyntiä edistetään, on pelkkä tuotteesta tiedottaminen, joka tapahtuu eri tavalla sen mukaan, onko kysymys perusvalikoiman tuotteista tai tilausvalikoiman tuotteista. Lisäksi hän on tuonut esiin sen, että myynninedistäminen on monopoliyhtiön yksinoikeutena, eivätkä tavarantoimittajat voi valvoa tätä toimintaa, ja niihin sovelletaan myös kieltoa, jonka mukaan he eivät saa yrittää mitenkään vaikuttaa myymälöiden vastuuhenkilöihin.

59 Tältä osin on aluksi todettava, että se, että mahdollisuuksia edistää alkoholijuomien myyntiä kuluttajille on rajoitettu, johtuu luonnostaan siitä, että alkoholijuomien vähittäismyyntimarkkinoilla toimii vain yksi yritys.

60 Monopolia koskevissa oikeussäännöissä ei myöskään kielletä sitä, että valmistajat tai maahantuojat edistävät tuotteidensa myyntiä toimenpiteillä, jotka kohdistuvat monopoliyhtiöön. Tavarantoimittajat eivät tosin voi ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin siten, että niiden kohteena olisivat suoraan myymälöiden vastuuhenkilöt, mutta vaikuttaa siltä, että tämä kielto perustuu tarpeeseen taata yhdenvertainen kohtelu tuotteiden myynninedistämisessä, mihin myös eräät tavarantoimittajat ovat kiinnittäneet muun muassa Konkurrensverketin (Ruotsin kilpailuvirasto) huomion.

61 Lisäksi on huomattava, että alkoholijuomien myynninedistämistä koskevat rajoitukset ovat Ruotsissa soveltamisalaltaan yleisiä, eikä kansallinen tuomioistuin tai Franzén ole kyseenalaistanut sitä, että nämä rajoitukset ovat perusteltuja. Rajoitukset koskevat erityisesti sitä, että alkoholijuomia ei saa mainostaa radiossa, televisiossa, päivälehdissä eikä aikakauslehdissä, eli Ruotsissa on kielletty keinot, joita valmistajat tavallisesti käyttävät edistääkseen tuotteidensa myyntiä kuluttajille. Systembolagetin valitsemien alkoholijuomien mainostaminen on kuitenkin sallittua

niissä julkaisuissa, joita on saatavilla myyntipaikoissa. Lisäksi sallittua on se, että alkoholijuoma mainitaan lehtikirjoituksissa.

62 Tähän liittyen Systembolaget velvoitetaan Ruotsin valtion ja Systembolagetin välisessä sopimuksessa siihen, että juomien markkinoinnin ja niistä tiedottamisen on oltava puolueetonta ja tasapuolista siten, ettei juomien alkuperällä ole tältä osin merkitystä, ja lisäksi Systembolagetin on pyrittävä tekemään kuluttajille tutuiksi myyntivalikoimiensa uudet juomat, noudattaen kuitenkin samalla alkoholilaissa säädettyjä rajoituksia.

63 Vaikka on totta, että pääasiallinen keino, jolla monopoliyhtiö edistää alkoholijuomien myyntiä, on tuotteiden esittely, vaikuttaa siltä, että tätä myynninedistämiskeinoa käytetään siksi, että monopoliyhtiön on noudatettava edellä mainittuja rajoituksia. On kuitenkin syytä mainita, että uudet tuotteet esitellään järjestelmällisesti monopoliyhtiön kuukausittaisessa julkaisussa, television ja lehdistön erikoistoimittajien viini- ja alkoholiarvioinneissa ja monopoliyhtiön myymälöiden esittelytiloissa.

64 Lopuksi on todettava, että monopoliyhtiö käyttää myynninedistämiskeinoja samalla tavalla tuotteiden alkuperästä riippumatta, eivätkä nämä keinot ole sinänsä sellaisia, että muista jäsenvaltioista maahantuodut tuotteet ovat niiden vuoksi kotimaassa valmistettuja tuotteita oikeudellisesti tai tosiasiallisesti epäedullisemmassa asemassa.

65 Vaikka on totta, että tilausvalikoiman juomat on mainittu erityisessä hinnastossa, joka toimitetaan kuluttajalle pyynnöstä, tällainen poikkeava menettely, jota myös sovelletaan samalla tavalla tuotteen alkuperästä riippumatta, on perusteltu siksi,

että Systembolaget ei pidä varastossa näitä juomia, minkä vuoksi menettelyä näiden juomien osalta ei voida verrata menettelyyn Systembolagetin muissa valikoimissa olevien juomien osalta.

66 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen perusteella vaikuttaa siis siltä, että sellainen vähittäismyyntimonopoli, josta on kysymys kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa, täyttää ne perustamissopimuksen 37 artiklasta johtuvat edellytykset, jotka on mainittu tämän tuomion 39 ja 40 kohdassa.

Muut kansalliset oikeussäännöt, jotka vaikuttavat monopolin toimintaan

67 Kuten edellä on jo todettu, kun otetaan huomioon kansallisessa tuomioistuimessa ja yhteisöjen tuomioistuimessa esitetyt väitteet ja perustelut, ennakkoratkaisukysymykset on ymmärrettävä niin, että ne koskevat myös niitä kansallisia oikeussääntöjä, joilla ei varsinaisesti säännellä monopolin toimintaa mutta joilla on kuitenkin välittömiä vaikutuksia siihen. Näitä oikeussääntöjä on tutkittava perustamissopimuksen 30 artiklan perusteella.

68 Franzén on väittänyt tältä osin, että Systembolaget voi ostaa tuotteita vain rajoittavien edellytysten täyttyessä myönnettävien valmistus- ja tukkumyyntilupien haltijoilta, millä rajoitetaan välttämättä muista jäsenvaltioista peräisin olevien tuotteiden tuontia.

69 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määrällisiä tuontirajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä ovat kaikki kauppaa koskevat oikeussäännöt, jotka voivat rajoittaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti yhteisön sisäistä kauppaa (asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974, Kok. 1974, s. 837, 5 kohta).

70 Sellaisessa kansallisessa järjestelmässä, josta on kysymys kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa, alkoholijuomia saavat tuoda maahan vain valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijat eli ne, jotka täyttävät näiden lupien myöntämiselle asetetut rajoittavat edellytykset. On todettava, että ennakkoratkaisumenettelyssä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen mukaan luvan hakijan on osoitettava henkilökohtainen ja taloudellinen soveltuvuutensa kyseisen toiminnan harjoittamiseen; arvioitaessa tätä huomioon otetaan muun muassa kyseisen alan tuntemus, hakijan talouden vakaus ja toiminnan harjoittamiseen riittävä varastointikapasiteetti. Lisäksi hakijan on maksettava kiinteämääräinen hakemusmaksu, joka on varsin suuri (25 000 SEK) ja jota ei palauteta, jos hakemus hylätään. Luvan haltijan on myös maksettava vuosittain valvontamaksu, joka on myös varsin suuri (perusmaksu on 10 000—323 750 SEK juomatyypistä ja valmistetuista tai myydyistä määristä riippuen).

71 Tällaista lupajärjestelmää on pidettävä muista jäsenvaltioista peräisin olevien alkoholijuomien tuonnin rajoituksena, koska siitä aiheutuu näiden juomien osalta lisäkustannuksia, kuten välittäjien käytöstä aiheutuvia kustannuksia, lupamaksujen maksamiseen liittyviä kustannuksia tai kustannuksia, jotka liittyvät siihen, että tavarantoimittajalla on oltava varastointikapasiteettia Ruotsissa.

72 Tältä osin on syytä todeta, että niiden tietojen mukaan, jotka Ruotsin hallitus on esittänyt, jo myönnettyjen lupien määrä ei ole suuri (223 lupaa lokakuussa 1996) ja että nämä luvat oli myönnetty lähes yksinomaan sellaisille talouden toimijoille, joiden kotipaikka on Ruotsissa.

73 Sellainen kansallinen lainsäädäntö, josta on kysymys tässä oikeusriidassa, on näin ollen EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan vastainen.

74 Ruotsin hallitus on kuitenkin vedonnut EY:n perustamissopimuksen 36 artiklaan ja väittänyt, että kyseistä lainsäädäntöä on pidettävä oikeutettuna ihmisten terveyden suojelemiseen liittyvistä syistä.

75 On totta, että 30 artiklan vastaiset toimenpiteet voidaan oikeuttaa perustamissopimuksen 36 artiklan nojalla. Tämän lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (em. asia Cassis de Dijon; asia C-470/93, Mars, tuomio 6.7.1995, Kok. 1995, s. I-1923, 15 kohta; asia C-368/95, Familiapress, tuomio 26.6.1997, Kok. 1997, s. I-3689, 19 kohta ja yhdistetyt asiat C-34/95, C-35/95 ja C-36/95, De Agostini ja TV-Shop, tuomio 9.7.1997, Kok. 1997, s. 3843, 45 kohta) on tutkittava, onko kielto oikeassa suhteessa mainittuun päämäärään ja voidaanko tämä päämäärä saavuttaa toimenpiteillä, joilla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitetaan vähemmän kuin kyseisellä toimenpiteellä.

76 Vaikka Ruotsin hallituksen esille tuoma henkilöiden terveyden suojeleminen alkoholin haitoilta on kiistämättä sellainen perustelu, jolla voidaan oikeuttaa perustamissopimuksen 30 artiklasta poikkeaminen (ks. yhdistetyt asiat C-1/90 ja C-176/90, Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivía, tuomio 25.7.1991, Kok. 1991, s. I-4151, 13 kohta), nyt esillä olevassa asiassa Ruotsin hallitus ei ole osoittanut, että alkoholilailla käyttöön otettu lupajärjestelmä — erityisesti siltä osin kuin kysymys on edellytyksistä, jotka koskevat varastointikapasiteettia ja lupien

haltijoilta vaadittuja korkeita lupamaksuja — olisi oikeassa suhteessa kansanterveyden suojelemiseen ja että tätä päämäärää ei voitaisi saavuttaa toimenpiteillä, joilla yhteisön sisäistä kauppaa rajoitetaan vähemmän kuin tällä järjestelmällä.

77 Tämän vuoksi on katsottava, että kansalliset oikeussäännöt, joiden mukaan alkoholijuomia saavat tuoda maahan vain valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijat sellaisilla edellytyksillä, joista on säädetty Ruotsin lainsäädännössä, ovat perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan vastaisia.

EY:n perustamissopimuksen 52 artiklan ja julkisia hankintoja koskevien direktiivien rikkominen

78 Franzén on myös väittänyt huomautuksissaan, että tietyt alkoholilain säännökset ovat perustamissopimuksen 52 artiklan ja julkisia hankintoja koskevien yhteisön direktiivien vastaisia.

79 Tältä osin on syytä todeta, että kun otetaan huomioon ennakkoratkaisumenettelyn osalta perustamissopimuksen 177 artiklassa tehty toimivallan jako, ainoastaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on niiden kysymysten kohteen määritteleminen, jotka se on aikonut esittää yhteisöjen tuomioistuimelle. Yhteisöjen tuomioistuin ei voi tutkia pääasian asianosaisen vaatimuksesta kysymyksiä, joita kansallinen tuomioistuin ei ole sille esittänyt. Jos kansallinen tuomioistuin katsoo oikeusriidan käsittelyn kuluessa, että yhteisön oikeuden tulkinnasta on saatava lisätietoja, kansallisen tuomioistuimen asiana on uusien kysymysten esittäminen yhteisöjen tuomioistuimelle (asia 311/84, CBEM, tuomio 3.10.1985, Kok. 1985, s. 3261, 10 kohta; asia C-337/88, SAFA, tuomio 9.1.1990, Kok. 1990, s. I-1, 20 kohta ja asia C-196/89, Nespoli ja Crippa, tuomio 11.10.1990, Kok. 1990, s. I-3647, 23 kohta).

80 Näin ollen kahteen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kaltaisen kansallisen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin olemassaolo ja toiminta ei ole ristiriidassa perustamissopimuksen 37 artik-

lan kanssa. Sitä vastoin sellaiset kansalliset oikeussäännöt, joiden mukaan alkoholijuomia saavat tuoda maahan vain valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijat sen kaltaisilla edellytyksillä, joista on säädetty Ruotsin lainsäädännössä, ovat perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan vastaisia.

Kolmas kysymys

81 Kolmas kysymys on esitetty vain sillä varauksella, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kaltaiset kansalliset oikeussäännöt, jotka koskevat kansallisen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin rakennetta, ovat 37 artiklan vastaisia.

82 Kun otetaan huomioon kahteen ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, tähän kysymykseen ei tarvitse vastata.

Oikeudenkäyntikulut

83 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ruotsin, Ranskan, Suomen ja Norjan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Landskrona tingsrättin 14.6.1995 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Ennakkoratkaisupyynnössä mainitun kaltaisen kansallisen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin olemassaolo ja toiminta ei ole ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 37 artiklan kanssa.

2) Kansalliset oikeussäännöt, joiden mukaan alkoholijuomia saavat tuoda maahan vain valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijat sen kaltaisilla edellytyksillä, joista on säädetty Ruotsin lainsäädännössä, ovat EY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan vastaisia.

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm

Wathelet Mancini Moitinho de Almeida

Kapteyn Murray Edward

Puissochet Hirsch Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 23 päivänä lokakuuta 1997.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti